

Zhrnutie zmien, ktoré prináša Lisabonská zmluva

Charakter Lisabonskej zmluvy

Lisabonská zmluva je výsledkom rokovania členských štátov EÚ v rámci medzivládnej konferencie EÚ od 23. 7. 2007 do 18. 10. 2007. **Zakladajúce zmluvy (Zmluva o EÚ a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva) ostávajú v platnosti.** Lisabonská zmluva ich mení a dopĺňa podobne ako Amsterdamská zmluva z roku 1997 alebo Zmluva z Nice z roku 2001. Zmluva o založení Európskeho spoločenstva sa premenuje na Zmluvu o fungovaní EÚ.

Zmluva o EÚ (ZEÚ) je všeobecnejšej povahy ako Zmluva o fungovaní EÚ (ZFEÚ). Uvádza základné princípy fungovania únie ako spoločné hodnoty, na ktorých je únia založená, ciele únie, demokratické zásady fungovania únie, inštitúcie, posilnená spolupráca a spôsob revízie zmlúv. Okrem toho obsahuje aj všeobecné ustanovenia o vonkajšej činnosti únie vrátane spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP). Podľa logiky primárneho práva EÚ by táto oblasť mala byť súčasťou Zmluvy o fungovaní EÚ. Členské štáty chceli tým, že táto oblasť je zahrnutá v Zmluve o EÚ, podčiarknuť špecifickosť postavenia spoločnej zahraničnej bezpečnostnej politiky vo vzťahu k ostatným európskym politikám. Ide o špecifickosť rozhodovacích procesov a nástrojov. V spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike je zachovaný v zásade medzivládny prístup vyplývajúci z jednomyselnosti v Rade pri rozhodovaní (niektoré presne špecifikované rozhodnutia však možno prijať v Rade aj kvalifikovanou väčšinou, tak ako dnes). Obidve zmluvy, Zmluva o EÚ a Zmluva o fungovaní EÚ, majú rovnakú právnu silu.

Lisabonská zmluva nepoužíva v politicky citlivých záležitostiach **terminológiu** blízku ústavnej zmluve a neobsahuje ani iné prvky smerujúce k ústavnosti. Na miesto pojmov ako „zákon“ a „rámcový zákon“ sú zachované pôvodné označenia právnych aktov „nariadenie“, „smernica“ a „rozhodnutie“. Dôjde k zníženiu počtu typov právnych aktov a ich jasnému rozdeleniu na legislatívne akty a nelegislatívne akty EÚ. Pojem „minister zahraničných vecí“ je tiež nahradený novým označením „vysoký predstaviteľ únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Explicitná **zmienka o prednosti európskeho práva** pred národným v ústavnej zmluve nebude, bola nahradená vyhlásením v záverečnom akte medzivládnej

konferencie, ktorým členské štáty pripomínajú, že táto zásada vyplýva z dlhodobej konštantnej judikatúry Súdneho dvora EÚ.

Zmluvy neobsahujú priamo ani text **Charty základných práv EÚ**. Prostredníctvom odkazu na Chartu základných práv EÚ v článku č. 6 ZEÚ charta bude mať rovnakú právnu silu ako zakladajúce zmluvy a stane sa právne záväznou. EÚ zároveň pristúpi k Európskeho dohovoru o ľudských právach a základných slobodách.

Lisabonská zmluva neuvádza oproti ústavnej zmluve ani **symboly** Európskej únie ako vlajka, hymna, motto, európska mena euro a deň Európy. 16 členských štátov vrátane Slovenska (18 štátov, ktoré schválili ústavnú zmluvu okrem Estónska a Fínska) však podporilo pripojenie spoločného vyhlásenia k Lisabonskej zmluve, v ktorom sa konštatuje, že uvedené symboly ostávajú naďalej symbolmi spoločnej príslušnosti občanov k Európskej únii.

Lisabonská zmluva preberá z **preambuly** z ústavnej zmluvy do preambuly Zmluvy o EÚ nasledovné ustanovenie o **kultúrnom, náboženskom a humanistickom dedičstve Európy**: „...čerpajúc inšpiráciu z kultúrneho, náboženského a humanistického dedičstva Európy, z ktorého sa vyvinuli univerzálne hodnoty nezrušiteľných a nescudziteľných práv ľudskej bytosti, slobody, demokracie, rovnosti a právneho štátu...“.

Právna subjektivita a zrušenie trojpilierovej štruktúry

Doteraz malo formálne právnu subjektivitu len Európske spoločenstvo. Popri Európskom spoločenstve mala aj Európska únia „de-facto“ právnu subjektivitu. Lisabonskou zmluvou bude mať **jedinú právnu subjektivitu naďalej** Európska únia. Tento krok, spolu so **zrušením trojpilierovej štruktúry** vrátane Európskeho spoločenstva, povedie k väčšej čitateľnosti a zrozumiteľnosti EÚ vo vzťahu k vonkajším partnerom únie i k európskym občanom. Pojem „Európske spoločenstvo“ je všade v zmluvách nahradený pojmom „Európska únia“. Zmluva o Euratom ostáva v platnosti a právna subjektivita Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu ostáva zachovaná. Právna subjektivita EÚ však v nijakom prípade neopravňuje Úniu konať nad rámec zverených právomocí od členských štátov alebo prekračovať svoje kompetencie. Medzivládna konferencia v tejto súvislosti prijala vyhlásenie č. 24, v ktorom sa konštatuje, že právna subjektivita EÚ neopravňuje EÚ konať nad rámec jej kompetencií pridelených členskými štátmi v zakladajúcich zmluvách.

Zrušenie trojpilierovej štruktúry EÚ znamená sprehľadnenie a zjednodušenie systému rozhodovacích procesov a prijímaných právnych aktov. Rozhodovacie procesy a druhy prijímaných právnych aktov boli zjednotené s výnimkou oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Špecifickosť postavenia SZBP vychádza zo zachovania niektorých prvkov medzivládnej spolupráce. Pre oblasť SZBP je prijaté aj vyhlásenie, ktorým sa zdôrazňuje, že nové ustanovenia SZBP nemajú vplyv na zodpovednosť a pôsobnosť členských štátov EÚ pri formulovaní a vykonávaní vlastnej zahraničnej politiky, bezpečnostnej a obrannej politiky a vrátane úlohy jednotlivých členov Bezpečnostnej rady OSN.

Prehľadnejšie rozdelenie právomocí medzi EÚ a členskými štátmi

Lisabonská zmluva prináša oproti súčasnému stavu výrazné **sprehľadnenie rozdelenia právomocí medzi EÚ a členské štáty**. Lisabonská zmluva zavádza výslovnú kategorizáciu jednotlivých druhov právomocí EÚ, pričom všetky právomoci v tejto podobe existujú už dnes. V Zmluve o fungovaní EÚ budú jasne vymedzené tri základné kategórie právomocí: výlučné; spoločné; podporné, koordinačné a doplnkové. Lisabonská zmluva tiež viac zdôrazňuje základnú zásadu, že EÚ vykonáva len tie právomoci, ktoré na ňu preniesli členské štáty a len na dosiahnutie cieľov vymedzených v zmluvách. Výslovne sa tiež v zmluve konštatuje, že všetky ostatné právomoci ostávajú v pôsobnosti členských štátov (Vyhlásenie č. 18). Okrem toho podľa Lisabonskej zmluvy Únia postupuje pri výkone zverených právomocí podľa zásady subsidiarity a proporcionality. Únia nekoná tam, kde môžu účinne konať členské štáty (subsidiarita), a ani obsah a forma činnosti Únie neprekračuje rámec roho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zakotvených v zmluvách (proporcionality).

Lisabonská zmluva neprináša zásadný presun nových právomocí na úroveň EÚ. Zmluva o fungovaní EÚ obsahuje jasný výpočet jednotlivých typov právomocí EÚ (výlučné, spoločné, podporné), ktorý preberá z ústavnej zmluvy.

Výlučné kompetencie sú v oblastiach (čl. 2b ZFEÚ):

- colná únia,
- ustanovenie pravidiel hospodárskej súťaže potrebných na fungovanie vnútorného trhu,
- menová politika eurozóny,

- ochrana morských biologických zdrojov v rámci spoločnej politiky rybného hospodárstva,
- spoločná obchodná politika.

Únia má tiež výlučnú právomoc uzavrieť medzinárodnú zmluvu, ak je jej uzavretie ustanovené v legislatívnom akte Únie alebo ak je jej uzavretie potrebné na to, aby Únia mohla vykonávať svoju vnútornú právomoc, alebo ak môžu byť uzatvorením zmluvy dotknuté spoločné pravidlá alebo pozmenený rozsah ich pôsobnosti (č. 2b ods.2 ZFEÚ).

Právomoci, ktoré vykonáva Únia spoločne s členskými štátmi sú v týchto hlavných oblastiach:

- vnútorný trh;
- sociálna politika (pokiaľ ide o aspekty vymedzené v Zmluve o fungovaní EÚ);
- hospodárska, sociálna a územná súdržnosť;
- poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo s výnimkou ochrany morských biologických zdrojov;
- životné prostredie;
- ochrana spotrebiteľa;
- doprava;
- transeurópske siete;
- energetika;
- priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti;
- otázky bezpečnosti verejného zdravia.

Definícia spoločných kompetencií EÚ a členských štátov je upresnená pripojeným protokolom. Explicitne bude tiež v zmluve uvedená možnosť spätného prenosu kompetencií z únie na členské štáty. Vo vyhlásení medzivládnej konferencie č. 18 sú upresnené spôsoby spätného prenosu. Môže sa tak stať formou zmeny zakladajúcich EÚ alebo zrušením prijatého legislatívneho aktu zákonodarcom Únie (Rada a Európsky parlament) na návrh Európskej komisie.

Okrem toho únia vykonáva **činnosti aj na podporu, koordináciu alebo doplnenie** činnosti členských štátov. Ide o nasledovné oblasti:

- ochrana a zlepšovanie zdravia ľudí;
- priemysel;

- kultúra;
- cestovný ruch;
- všeobecné vzdelávanie, odborné vzdelávanie, mládež a šport;
- civilná ochrana;
- administratívna spolupráca.

Členské štáty v rámci únie môžu koordinovať aj svoje hospodárske politiky a únia sa môže ujať iniciatívy na zabezpečenie koordinácie sociálnych politík členských štátov alebo usmernia politík zamestnanosti.

Lisabonská zmluva prináša aj definíciu niektorých nových kompetencií EÚ, aj keď mnohé z nich existujú implicitne už dnes (realizujú sa najmä na základe čl. 308 alebo 95 Zmluvy o založení ES). Ide o tieto oblasti:

- v rámci spoločných právomocí – energetika (článok 176a), vytvorenie európskych titulov pre práva duševného vlastníctva (čl. 97a);
- v rámci podporných, koordinačných a doplnkových právomocí – kozmický priestor (čl. 172a), cestovný ruch (čl. 176b), civilná ochrana (čl. 176c), šport (čl. 149 ods.1) a humanitárna pomoc (čl. 188j).

Niektoré už existujúce kompetencie sa podľa Lisabonskej zmluvy ďalej špecifikujú a prípadne prehlbujú. Napríklad v prípade priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti sa predpokladá možnosť vytvorenia inštitútu európskej prokuratúry. V oblasti európskej bezpečnostnej a obrannej politiky (EBOP) sa presnejšie špecifikuje rozsah úloh krízového manažmentu. V oblasti verejného zdravia sa dopĺňajú „opatrenia stanovujúce vysoké normy pre kvalitu a bezpečnosť liekov a zdravotníckych pomôcok“ a pod.

Posilnenie kontroly subsidiarity národnými parlamentmi (Protokol o úlohe národných parlamentov v Európskej únii, Protokol o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality)

Podľa dohodnutého mechanizmu na kontrolu dodržania súladu legislatívneho návrhu Európskej komisie so zásadou subsidiarity budú mať národné parlamenty na preskúmanie návrhu lehotu predĺženú zo 6 (návrh z ústavnej zmluvy) na 8 týždňov. Európska komisia bude podľa zmluvy povinná posilať priamo národným parlamentom svoje legislatívne návrhy v rovnakom čase ako Európskemu parlamentu a Rade EÚ. Každý národný parlament

(resp. v prípade dvojkomorových parlamentov každá komora národného parlamentu) môže Európskej komisii doručiť svoje odôvodnené stanovisko, že daný návrh je v rozpore so zásadou subsidiarity. Ak takýto názor bude zastávať jedna tretina národných parlamentov (každý národný parlament má pritom 2 hlasy), tak Európska komisia bude musieť návrh ešte raz posúdiť. Ak bude takýto názor zastávať jednoduchá väčšina hlasov národných parlamentov a Európska komisia bude chcieť svoj návrh aj naďalej udržať (nestiahne ho, ani nezmení), bude musieť vypracovať svoje odôvodnené stanovisko, ktoré bude postúpené Európskemu parlamentu a Rade EÚ. Podobne budú postúpené Európskemu parlamentu a Rade odôvodnené stanoviská národných parlamentov. Následne Rada a Európsky parlament budú tiež posudzovať súlad návrhu so zásadou subsidiarity v prvom čítaní. Pokiaľ 55 % väčšina členov Rady alebo jednoduchá väčšina európskych poslancov podporí záver, že návrh nie je v súlade so zásadou subsidiarity, návrh Európskej komisie bude zamietnutý. Navyše, členské štáty budú môcť (podľa Protokolu o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality) podať žalobu na Súdny dvor EÚ pre porušenie zásady subsidiarity nielen vo svojom mene (ako doteraz), ale aj výslovne v mene svojich národných parlamentov, ak to ich vnútroštátny právny poriadok umožňuje. Novinkou je, že takúto žalobu bude môcť podať aj Výbor regiónov.

Lisabonská zmluva obsahuje **aj ďalšie poistky a uistenia pre členské štáty** pri ochrane vykonávania svojich právomocí vo vzťahu k úrovni EÚ. Napríklad v čl. 6 ods. 1 ZEÚ sa uvádza, že „ustanovenia Charty základných práv EÚ nijakým spôsobom nerozširujú právomoci únie vymedzené v zmluvách“. Ani pristúpením únie k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd „nie sú dotknuté právomoci únie vymedzené v zmluvách“ (čl. 6 ods. 2 ZEÚ). Okrem toho skutočnosť, že Európska únia má právnu subjektivitu, „úniu nijakým spôsobom neoprávňuje vykonávať zákonodarnú činnosť alebo konať nad rámec právomocí, ktoré na ňu v zmluvách preniesli členské štáty“ (vyhlásenie č. 24). V rovnakom duchu Lisabonská zmluva obsahuje v čl. 48 ZEÚ uistenie, že revízia zmlúv nemusí viesť len k ďalšiemu rozširovaniu právomocí únie, ale „podnety môžu mať okrem iného za cieľ rozšíriť alebo zúžiť právomoci prenesené na úniu zmluvami“. Rovnakým smerom ide aj vyhlásenie č. 18, ktoré pripomína, že členské štáty „môžu v súlade s riadnym revíznym postupom ustanoveným v článku 48 ods. 2 až 5 ZEÚ rozhodnúť o zmene a doplnení zmlúv, na ktorých je únia založená vrátane rozšírenia alebo zúženia právomocí prenesených na úniu uvedenými zmluvami“.

Posilnené demokratické zásady fungovania Európskej únie

Národné parlamenty získali Lisabonskou zmluvou silnejšie postavenie v rozhodovacích procesoch EÚ. Stali sa ich aktívnejšími aktérmi, pretože budú:

- priamo vykonávať kontrolu dodržiavania zásady subsidiarity a proporcionality;
- povinne informované európskymi inštitúciami o nových návrhoch legislatívnych aktov;
- sa zúčastňovať v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti na mechanizmoch hodnotenia vykonávania politik únie v tejto oblasti;
- sa podieľať na politickej kontrole Europolu a hodnotení činnosti Eurojustu;
- sa zúčastňovať na postupoch revízie zmlúv;
- sa im oznamovať žiadosti o prístupenie nových členov k únii;
- sa zúčastňovať medziparlamentnej spolupráce medzi národnými parlamentmi a Európskym parlamentom.

Okrem toho, ak Európska rada bude chcieť prijať rozhodnutie, ktorým oprávni Radu uznávať sa v oblastiach uvedených v Zmluve o fungovaní EÚ alebo v hlave V Zmluvy o EÚ (vonkajšia činnosť únie vrátane SZBP) kvalifikovanou väčšinou namiesto jednomyseľnosti, alebo ak bude chcieť Európska rada rozhodnúť, že v niektorom prípade má dôjsť k zmene mimoriadneho legislatívneho postupu podľa Zmluvy o fungovaní EÚ na riadny legislatívny postup (teda prípady zjednodušenej revízie zmlúv), národné parlamenty musia najprv takýto zámer Európskej rady posúdiť. Ak čo i len jeden z národných parlamentov oznámi do šiestich mesiacov svoj nesúhlas s takýmto návrhom, zjednodušená revízia zmlúv bude zablokovaná.

Európsky parlament tiež získava Lisabonskou zmluvou nové právomoci. Ide o nasledovné zmeny:

- spolurozhodovací postup, v ktorom má Európsky parlament rovnakú váhu ako Rada EÚ, sa stane riadnym legislatívnym postupom;
- európski poslanci budú priamo voliť predsedu Európskej komisie;
- Európsky parlament získa v rámci riadneho legislatívneho postupu kontrolu nad celou výdavkovou časťou rozpočtu EÚ;
- rozširuje sa tiež oblasť medzinárodných zmlúv, s ktorými bude musieť Európsky parlament vysloviť súhlas.

Počet poslancov Európskeho parlamentu bude znížený na 750 plus predseda oproti aktuálnemu počtu 786. Žiadny členský štát nebude mať viac ako 96 (v súčasnosti je to 99, Nemecko) a menej ako 6 poslaneckých mandátov (v súčasnosti 5, Malta).

Uvedený počet kresiel 751 (750 + predseda) má byť rozdelený medzi členské štáty podľa princípu zostupnej (degresívnej) proporcionality – čím väčší štát z hľadiska populácie, tým viac obyvateľov bude reprezentovať jeden europoslanec. Teda členské štáty s najvyšším počtom obyvateľov akceptovali nižší počet kresiel, než na aký by mali mať vzhľadom k ich populácii nárok, aby tak umožnili lepšie zastúpenie členským štátom s nižším počtom obyvateľov.

Z hľadiska počtu európskych poslancov volených na území SR nedochádza oproti počtu poslancov, ktorý súčasné zmluvy predpokladali na funkčné obdobie Európskeho parlamentu 2009-2014, k žiadnej zmene (dochádza však k zníženiu oproti súčasnému počtu poslancov zo 14 na 13). Podľa Lisabonskej zmluvy, rovnako ako sa predpokladalo podľa dnes platných zmlúv, Slovensko bude mať v najbližšom volebnom období 2009 – 2014 13 poslancov.

Lisabonská zmluva zavádza nové nástroje priamej demokracie do politického života únie. Občania získavajú **právo ujať sa iniciatívy a požiadať Európsku komisiu o predloženie legislatívneho návrhu**, ak sa pod takýto návrh podpíše jeden milión účastníkov a pochádzajú z významného počtu členských štátov. (Ide o bezprecedentný krok únie smerom k mobilizácii občianskej spoločnosti a podpore demokratického života.) Tento krok tiež môže časom prispieť k formovaniu európskej verejnej mienky a európskeho povedomia.

Ďalším nástrojom občianskej kontroly sú verejné rokovania Rady. Lisabonská zmluva potvrdzuje, že **rokovania a hlasovania Rady o návrhu legislatívneho aktu sú verejné**. Na tento účel je každé zasadnutie Rady rozdelené na dve časti, pričom jedna časť sa zaoberá prerokovávaním legislatívnych aktov únie a druhá nelegislatívnymi činnosťami.

Efektívnejšie fungovanie európskych inštitúcií a pružnejšie rozhodovacie mechanizmy

Európska rada, zložená z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, získa postavenie riadnej inštitúcie s vlastnými právomocami. Nemá žiadne legislatívne právomoci. Jej úlohou bude dávať únii potrebné podnety na rozvoj a určovať všeobecné politické

smerovanie a priority. Európska rada bude prijímať svoje rozhodnutia konsenzom, okrem výnimočných prípadov, ako je napr. voľba predsedu Európskej rady. Okrem toho bude navrhovať predsedu Európskej komisie, menovať vysokého predstaviteľa únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku alebo bude určovať systém rotácie predsedníctva v Rade a zloženia Európskej komisie. V jej kompetencii bude zmena zoznamu formácií Rád EÚ.

Na čele Európskej rady bude stáť **predseda** volený na obdobie 2,5 roka. Jeho úlohou bude zabezpečovať súdržnosť a konsenzus v Európskej rade. Predseda Európskej rady, ktorého postavenie je hlavne koordinačné a symbolické, bude na svojej úrovni a z titulu svojej funkcie tiež zabezpečovať zastupovanie EÚ navonok v záležitostiach týkajúcich sa spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky bez toho, aby boli dotknuté právomoci vysokého predstaviteľa únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Podľa Lisabonskej zmluvy sa **Rada** pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy rozdelí na Radu pre všeobecné záležitosti a na Radu pre zahraničné veci. **Rada pre všeobecné záležitosti** zabezpečuje konzistentnosť práce rôznych zložení Rady. Pripravuje zasadnutia Európskej rady a spolu s predsedom Európskej rady a Európskou komisiou zabezpečuje ich nadväznosť. **Rada pre zahraničné veci** rozpracúva vonkajšiu činnosť únie na základe strategických usmernení stanovených Európskou radou a zabezpečuje, aby činnosť únie bola konzistentná.

Lisabonská zmluva zavedením stáleho postu predsedu Európskej rady voleného na 2,5 roka a zriadením funkcie vysokého predstaviteľa únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý bude podpredsedom Európskej komisie a zároveň bude predsedáť rokovaniam Rady pre vonkajšie vzťahy, má priniesť **väčšiu konzistentnosť a potrebnú kontinuitu v činnosti EÚ**.

Mení sa tiež **spôsob hlasovania v Rade** z váženia hlasov na **dvojitú väčšinu**. Na prijatie rozhodnutia kvalifikovanou väčšinou sa berie do úvahy počet členských štátov a počet obyvateľov. Súčasný systém hlasovania v Rade dohodnutý v Zmluve z Nice sa bude prechodne uplatňovať do 1. novembra 2014, keď sa prestane používať váženie hlasov a nadobudne účinnosť systém hlasovania dvojitou väčšinou dohodnutý v ústavnej zmluve. Od 1. novembra 2014 je kvalifikovaná väčšina vymedzená ako väčšina rovnajúca sa najmenej 55 % členov Rady (členských štátov), ktorá pozostáva najmenej z pätnástich členov

a zastupuje členské štáty zahŕňajúce najmenej 65 % obyvateľstva EÚ. Blokujúcu menšinu musia však tvoriť najmenej štyri členské štáty.

Od 1. novembra 2014 do 31. marca 2017 bude ešte platiť prechodné obdobie, počas ktorého bude môcť člen Rady požiadať, aby sa namiesto systému dvojitej väčšiny použil v konkrétnom prípade súčasný systém hlasovania (teda váženie hlasov – každý štát má pridelený určitý počet hlasov). Uvedené prechodné ustanovenia o vymedzení kvalifikovanej väčšiny uplatniteľné do 31. októbra 2014, ako aj ustanovenia uplatniteľné od 1. novembra 2014 do 31. marca 2017, sú ustanovené v Protokole o prechodných ustanoveniach.

Tzv. Ioanninský kompromis (mechanizmus, ktorý bol dohodnutý v záverečnom akte a prijatý rozhodnutím Rady pri podpise zmluvy) bude platiť od 1. novembra 2014 a jeho posilnená verzia bude v platnosti od 1. apríla 2017. Jeho podstatou je možnosť oddialiť prijatie rozhodnutia v Rade z časového hľadiska a hľadanie širšieho konsenzu. Na spustenie tohto mechanizmu bude od 1. apríla 2017 stačiť 55 % počtu členských štátov, ktoré sú potrebné na vytvorenie blokujúcej menšiny (Blokujúcu menšinu tvorí viac ako 35 % počtu obyvateľstva v EÚ alebo viac ako 45 % členských štátov.)

Je zároveň dôležité uviesť, že Rada prijíma v praxi vo veľkej väčšine prípadov svoje rozhodnutia jednohlasne, aj keď na prijatie rozhodnutí v danej oblasti postačuje kvalifikovaná väčšina.

Lisabonská zmluva prináša rozšírenie **hlasovania kvalifikovanou väčšinou** o nové oblasti. Počet oblastí, v ktorých sa bude rozhodovať kvalifikovanou väčšinou, sa rozšíri približne o 40 oblastí. Budú sa dotýkať okrem iného aj oblasti priestoru slobody, spravodlivosti a bezpečnosti.

Spolurozhodovací postup, doteraz používaný v tzv. prvom, komunitárnom pilieri (vnútorný trh a pod.) sa stáva riadnym legislatívnym postupom, ktorý sa bude vzťahovať aj na mnohé otázky dnešného tretieho piliera (policajná a justičná spolupráca v trestných veciach). Podľa Lisabonskej zmluvy bude spolurozhodovací postup pravidlom, z ktorého bude vyňatých niekoľko výnimiek – v osobitne citlivých prípadoch sa bude uplatňovať naďalej tzv. mimoriadny legislatívny postup (spravidla jednomyselnosť v Rade a len konzultácia s Európskym parlamentom).

Európsky parlament má v riadnom legislatívnom postupe rovnocenné postavenie ako Rada a bez jeho súhlasu nemôže byť prijatý žiadny legislatívny právny akt Únie. Členské štáty si zachovávajú právo veta v citlivých oblastiach ako napr. dane, sociálne zabezpečenie, vytvorenie Európskej prokuratúry, národnej bezpečnosti (mimoriadny legislatívny postup) a samozrejme v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

Počet členov **Európskej komisie** bude od roku 2014 znížený na 2/3 počtu členských štátov, teda pri počte 27 členských štátov bude mať Európska komisia od roku 2014 18 členov. Posty komisárov budú obsadzovať nominanti členských krajín na princípe rovnej rotácie, čo znamená, že každá krajina bude mať svojho komisára počas 2 z 3 funkčných období. Pozícia predsedu Európskej komisie voči kolégiu komisárov bude posilnená, pretože bude môcť samostatne určovať zloženie kolégia a bude môcť vyzvať ktoréhokoľvek komisára, aby sa vzdal funkcie.

Okrem predsedu Európskej rady vznikne na základe Lisabonskej zmluvy ešte jeden nový post. Ide o **vysokého predstaviteľa únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku**. Bude zodpovedný za výkon spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Ide v podstate o zlúčenie dnešnej funkcie člena Európskej komisie pre vonkajšie vzťahy a európsku susedskú politiku (dnes B. Ferrero-Waldnerová) s funkciou Vysokého predstaviteľa pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku (dnes J. Solana).

Bude predsedat' zasadnutiam Rady pre zahraničné veci, v ktorej sú prostredníctvom ministrov zahraničných vecí zastúpené všetky členské štáty EÚ. Súčasne bude aj podpredsedom Európskej komisie zodpovedným za vonkajšie vzťahy. Ide o nový post, ktorý prepája oblasť medzivládnej spolupráce (spoločná zahraničná a bezpečnostná politika, predseda Rady pre vonkajšie vzťahy) a oblasť komunitárnu (vonkajšie vzťahy, podpredseda Európskej komisie). Cieľom je vyššia súdržnosť a efektívnosť vo vonkajšom pôsobení únie. Vysokému predstaviteľovi bude asistovať novovytvorená Európska služba pre vonkajšiu činnosť zložená z odborníkov z európskych inštitúcií, ako aj diplomatov z národných diplomatických služieb členských štátov.

Klauzula flexibility (súčasný čl. 308 Zmluvy o založení ES) bola upravená a sú k nej prijaté dve vyhlásenia medzivládnej konferencie. Zmyslom je vymedziť jej použitie. Ide o jej neuplatňovanie v oblasti SZBP a neznamená rozširovanie právomocí EÚ nad rámec zakladajúcich zmlúv. Mení sa aj mechanizmus posilnenej spolupráce. Bude možné ju použiť po súhlase minimálne 9 štátov.

Niektoré ďalšie zmeny

Zmluvy je možné podľa Lisabonskej zmluvy zmeniť riadnym revíznym postupom alebo niektoré časti zjednodušenými revíznymi postupmi. Do revízie zmlúv sú priamo zapojené aj národné parlamenty.

V ustanoveniach o rozšírení EÚ je v porovnaní s textom ústavnej zmluvy navyše doplnená povinnosť zohľadniť podmienky prípustnosti (*conditions of eligibility*) dohodnuté Európskou radou. Nejde o explicitnú zmienku kodanských kritérií, teda ich právne zakotvenie na úrovni primárneho práva.

Spomedzi cieľov Európskej únie v novom článku 3 Zmluvy o EÚ je vypustená zmienka o „voľnej hospodárskej súťaži“ (v porovnaní s ústavnou zmluvou). V tejto súvislosti je však doplnený protokol o vnútornom trhu a hospodárskej súťaži, ktorý potvrdzuje, že hospodárska súťaž v EÚ nebude narušená a EÚ bude na dosiahnutie tohto cieľa prijímať opatrenia na základe existujúcich právnych základov a prípadne aj na základe tzv. klauzuly flexibility (čl. 308 Zmluvy o fungovaní EÚ).

Zmluva o fungovaní EÚ je doplnená o ustanovenie o možnosti spolupráce a koordinácie medzi členskými štátmi v oblasti národnej bezpečnosti. Článok č. 73 ZFEÚ explicitne uvádza, že „členské štáty môžu spoločne a vo svojej vlastnej zodpovednosti slobodne organizovať formy spolupráce a koordináciu podľa vlastného uváženia medzi príslušnými útvarmi zodpovednými za ochranu národnej bezpečnosti“. V oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach sa posilňuje kontrola národnými parlamentmi pri nožnej zmene pravidiel legislatívneho postupu v oblasti rodinného práva.

Do Zmluvy o fungovaní EÚ sa tiež dopĺňa v rámci novej kapitoly o energetike zmienka o solidarite medzi členskými štátmi v prípade problémov pri zásobovaní, podpora prepojenia energetických sietí.

Zmluva dopĺňa výslovne boj proti zmene klímy ako jeden z cieľov politiky životného prostredia. Právomoci EÚ týmto nie sú rozšírené.

V oblasti priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti sa v porovnaní s textom ústavnej zmluvy dopĺňa mechanizmus na zjednodušenie spustenia posilnenej spolupráce aj v niektorých ďalších oblastiach. Ide o vytvorenie Európskej prokuratúry a operačnú spoluprácu medzi policajnými orgánmi. Protokolom k Lisabonskej zmluve sa tiež rozširuje existujúce osobitné postavenie Spojeného kráľovstva a Írska aj na justičnú spoluprácu v trestných veciach a policajnú spoluprácu.

K Lisabonskej zmluve je pripojený osobitný Protokol o službách všeobecného záujmu, ktorý zdôrazní ich význam a osobitné postavenie v rámci pravidiel vnútorného trhu. Týka sa predovšetkým služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a zároveň potvrdzuje, že služby všeobecného záujmu nehospodárskeho charakteru sú v právomoci členských štátov.